

BÖLÜM 13

PEDİATRİK YAŞ GRUBUNDA AKRAN EĞİTİMİ

Pelin KARATAŞ¹
Hüsniye ÇALIŞIR²

GİRİŞ

Çocuklar, okul yaşamıyla birlikte aileden uzaklaşarak akranlarına yönelmeye başlarlar. Özellikle okul döneminin sonlarına doğru ve adölesan dönemde akran, çocuğun hayatında önemli yer oluşturur. Çocuklar bu dönemde akranlarının sözlerini dinler, görüşlerini önemser ve onlarla yakın ilişki kurabilmek için çaba harcarlar. Aynı zamanda bu dönem çocuğa sağlıklı yaşam için doğru alışkanlıkların kazandırıldığı bir dönemdir. Sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandırmak için ve-rilecek olan eğitimlerde çocukların gelişimsel özelliklerine göre farklı yöntemlerin kullanılması yararlı olabilir. Bu yöntemlerden biri akran eğitimidir. Akran eğitimi, çocuk ve adölesanların kendi yaş grubunda ve benzer deneyimlere sahip olan birinden eğitim almasını sağlayan bir yöntemdir. Bu derlemede, çocuk yaş grubunda akran eğitiminin önemi, uygulanması ve yararları konularına yer verildi.

ÇOCUKLUK DÖNEMLERİNİN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ VE AKRAN İLİŞKİSİ

Aşağıda bebeklik, oyun, okul öncesi, okul ve adölesan dönemlerin bazı gelişimsel özellikleri ve akran ilişkisi özetlenmiştir.

Bebeklik Dönemi: Çocukların erken dönemdeki ilk ilişkileri birincil bakım vericileri ile olmaktadır. Bu dönemdeki çocuklar için en önemli sevgi, ilgi ve güven kaynağı ebeveynleridir. Çocuğun ebeveyni ile kurduğu ilişki onun iyilik halini ve mutluluğunu etkiler (Erwin, 1998; Hockenberry ve Wilson, 2015). Bu dönemde akranlarla ilişki oldukça sınırlıdır.

Oyun Dönemi: Bu dönemde çocuklar, kendilerini bakım vericisinden ayrı bir birey olarak algılar ve ebeveynlerinden uzun süre ayrı kalmayı deneyimlemeye başlarlar. Vücut fonksiyonları üzerinde kontrol yeteneğinin artması ile birlikte

¹ Arş. Gör., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., karatas.pelin@hotmail.com

² Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., calisirh@hotmail.com

sonuçların tartışılması gerekir. Çalışmalarda, akran eğitiminin genellikle sağlıklı ya da kronik hastalığı olan çocuk ve adölesanlara uygulandığı görülmektedir. Akut hastalığı olan, ameliyata hazırlanan ya da ameliyat olmuş çocuklarda akran eğitiminin uygulanması önerilir.

KAYNAKLAR

- Abdi, F., Simbar, M., The peer education approach in adolescents- narrative review article. *Iran J Public Health*, 2013; 42 (11), 1200-6.
- Ahola Kohut, S., Stinson, J. N., Ruskinc, D., et al. iPeer2Peer program: a pilot feasibility study in adolescents with chronic pain. *Pain*, 2016; 157, 1146-55.
- Ateşpolat, Y., Yıldız Bıçakçı, M. Ergenlerin akran ilişki ve akran zorbalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2020; 7 (10), 1-13 .
- Bandura, A. Toward a psychology of human agency. *Perspectives on Psychological Science*, 2006; 1, 164-80.
- Bayhan, P., Işıtan, S. Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Aile ve Toplum*, 2010; 11 (5), 33-44.
- Bilgiç N., Günay T. Evaluation of effectiveness of peer education on smoking behavior among high school students. *Saudi Med J*, 2018; 39 (1), 74-80.
- Breithaup, L., Eickman, L., Byrne, C. E., et al., Enhancing empowerment in eating disorder prevention: Another examination of the REBEL peer education model, *Eating Behaviors*, 2016; <http://dx.doi.org/10.1016/j.eatbeh.2016.05.003>
- Brown, B. B., Larson, J. (2009). *Peer relationships in adolescence*. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology: Contextual influences on adolescent development* (p. 74-103). John Wiley & Sons, Inc
- Compton, J., Jackson, B., Dimmock, J. A. Persuading others to avoid persuasion: Inoculation Theory and resistant health attitudes. *Front. Psychol*, 2016; 7 (122), 1-9.
- Çiftçi, H. Akran ilişkileri düzeylerinin karşılaştırılması: Lise öğrencileri üzerine bir inceleme. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2018; 7 (3), 1516-35.
- Derman, O. Ergenlerde psiko-sosyal gelişim. *Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Sempozyum Dizisi*, 2008; 63, 19-21.
- Dudeney, J., Sharpe, L., Jaffe, A., et al. Anxiety in youth with asthma: A meta-analysis. *Pediatric Pulmonology*, 2017; 52, 1121-9.
- Edraki, M., Zarei, A., Soltanian, M., et al. The Effect of peer education on self-care behaviors and the mean of glycosylated hemoglobin in adolescents with type 1 diabetes: A randomized controlled clinical trial. *International Journal of Community Based Nursing and Midwifery*, 2020; 8(3), 209-19.
- Eisenstein, C., Zamperoni, V., Humphrey, N., et al. Evaluating the peer education project in secondary schools. *Journal of Public Mental Health*, 2019; 18(1), 58-65.
- Erwin, P. (1998). *Friendship in Childhood and Adolescence*. New York: Routledge.
- Gidugu, V., Rogers, E. S., Harrington, S., et al. individual peer support: a qualitative study of mechanisms of its effectiveness. *Community Ment Health J*, 2015; 51, 445-52.
- Green, J. Peer education. *Promotion and Education*, 2001; 8 (2), 65-8.
- Hockenberry MJ, Wilson D. *Wong's Nursing Care of Infants and Children*. 10th ed. St. Louis: Mosby; 2015.
- Hommel, K. A, Greenley, R. N, Maddux, M. H. Self-management in pediatric inflammatory bowel disease. *Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition*, 2013; 57(2), 250-7.
- Howes C. (2011). Friendship in Early Childhood. In K. H. Rubin, W. M. Bukowski & B. Laursen (Eds.), *Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups (1st ed., pp. 180-191)*. New York: The Guilford Press.
- Jennings JM, Howard S, Perotte CL. Effects of a school-based sexuality education program on peer

- educators: the Teen PEP model. *Health Education Research*, 2014; 29 (2),319–29.
- Kew, K. M, Carr, R., Donovan, T., et al. Asthma education for school staff. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2017; (4. Art. No. CD012255).
- Khosravi, N., Kolifarhood, G., Shoghli, A., et al. Effectiveness of peer education approach on improving HIV/AIDS related healthy behaviors among immigrant street children: A randomized controlled trial. *Clinical Epidemiology and Global Health*, 2018; 6 (3), 115-121.
- Köse, N. Ergenlerde akran ilişkilerinin mutluluk düzeyine etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2015; 2 (4), 1-6.
- Madmoli, M., Khodadadi, M., Ahmadi, F. P., et al. A Systematic review on the impact of peer education on self-care behaviors of patients. *International Journal of Health and Biological Sciences*, 2019; 2 (1), 1-5.
- Menezes, S., Premnath, D. Near-peer education: a novel teaching program. *International Journal of Medical Education*, 2016; 7, 160-7.
- Meydan, H. Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2014; 1 (1), 93-108.
- Oakley, A. R., Nelson, A. S, Nickols-Richardson, S. M. Peer-led culinary skills intervention for adolescents: pilot study of the impact on knowledge, attitude, and self-efficacy. *Journal of Nutrition Education and Behavior Volume*, 2017; 49 (10), 852-857.
- Rhee, H., Belyea, M. J., Hunt, J. F., et al. Effects of a peer-led asthma self-management program for adolescents. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 2011; 165(6), 513–9.
- Rose-Clarke, K., Bentley, A., Marston, C., et al. Peer-facilitated community-based interventions for adolescent health in low- and middle-income countries: A systematic review. *PLoS ONE*, 2019; 14 (1), e0210468.
- Sattoe, J. N., Jedeloo, S., van Staa, A. Effective peer-to-peer support for young people with end-stage renal disease: a mixed methods evaluation of Camp COOL. *BMC Nephrology*, 2013; 14 (1), 1-14.
- Shiner, M. Defining peer education. *J Adolesc*, 1999; 22 (4): 555-66.
- Southgate, E., Aggleton, P. Peer education: From enduring problematics to pedagogical potential. *Health Education Journal*, 2016; 1–12.
- Stewart, M., Masuda, J. R., Letourneau, N., et al. Online support intervention for adolescents with asthma and allergies: ingredients and insights. *Journal of Asthma & Allergy Educators*, 2011; 2 (6), 306-17.
- Stinson, J., Ahola Kohut, S., Forgeron, P., et al. The iPeer2Peer Program: a pilot randomized controlled trial in adolescents with Juvenile Idiopathic Arthritis. *Pediatric Rheumatology*, 2016; 14 (48), 1-10.
- Turner, G., Shepherd, J. A method in search of a theory: peer education and health promotion. *Health Education Research*, 1999; 14 (2), 235–47.
- Ünver, V., Akbayrak, N. Hemşirelik eğitiminde akran eğitim modeli. *DEUHYO ED*, 2013; 6 (4), 214-7
- Wentzel, K. R. (2017). *Peer relationships, motivation, and academic performance at school*. In A. J. Elliot, C. S. Dweck, & D. S. Yeager (Eds.), *Handbook of competence and motivation: Theory and application* (p. 586–603). The Guilford Press.
- Yıldız Akkuş, S., Bütün Ayhan, A. Kronik Hastalığı Olan Çocukların Davranışlarının ve Yaşam Kalitelerinin İncelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 2020; 14, 129-35.
- Young, V. L., Cole, A., Lecky, D., et al. A mixed-method evaluation of peer-education workshops for school-aged children to teach about antibiotics, microbes and hygiene. *J Antimicrob Chemother*, 2017; 72, 2119–26.
- Yüzer Alsaç, S., Yiğit, R. Pediatri hemşiresinin rolleri ve rollerinin değerlendirilmesi konusunda yapılan çalışmalar. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Nurs-Special Topics*, 2018; 4 (1): 8-11.